

РОЗДІЛ 15
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОДЕЛІ СПОЖИВЧОГО КОШИКА
ЯК НАУКОВА ПАРАДИГМА

Левицька О. М., Павлишин М. Л., Бурак Є. І.

ВСТУП

Споживчий кошук є одним з важливих показників рівня якості життя та розвитку держави, від якого залежить споживча поведінка населення, оскільки відображає споживчі пріоритети. Тому вважаємо, що в сучасних умовах невизначеності розвитку економіки України через військовий стан важливо постійно аналізувати споживчий кошук українця. Величина споживчого кошика є економічно-статистичним показником, оскільки дозволяє оцінювати структуру витрат населення, які суттєво впливають на обсяги споживання й добробут домогосподарств. У сучасних умовах розвитку держави він є головним макроекономічним показником, який використовується для визначення соціальних стандартів, розробки податкових та субсидійних програм, прогнозування сучасного попиту на товари, послуги ¹.

Аналізу споживчого кошика присвячено багато наукових праць та публікацій. Зокрема, зміни до споживчого кошика досліджували: Кваша С., Вакулєнко В., Павленко О., Юнтао Л., Мороз М. та інші ². Ми погоджуємося з обґрунтованими висновками й підходами науковців, які є актуальними і важливими в умовах економічної кризи. Однак, незважаючи на всю повноту і вагомість проведених досліджень науковцями різних проблем щодо процесу формування споживчого кошика, вважаємо за доцільне поглибити подальший аналіз споживчого кошика з метою розв'язання проблем сьогодення. Об'єктом дослідження є споживчий кошук як економічна категорія. Предметом дослідження є склад, структура споживчого кошика та вплив різних факторів на формування вартості життя населення України.

¹ Павлишин М.Л. Адаптація методики вимірювання споживчого кошика до сучасних умов продовольчої безпеки. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету: Збірник наук. праць* / [ред. кол.: Куцик П. О., Семак Б. Б. та інші]. Львів: В-во ЛТЕУ, 2026. Вип. 85 (Економічні науки).

² Кваша С., Вакулєнко В., Павленко О., Юнтао Л. Ретроспективний аналіз споживчого кошика населення та зміни в споживанні продуктів харчування населенням України. *Економічний простір: Збірник наук. праць*. 2024. № 190. С. 330-334. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-59>

15.1. Аналіз дефініції «споживчий кошик», вплив факторів на його формування і ролі у національній економіці

Закон України «Про прожитковий мінімум» регламентує використання споживчого кошика для розрахунку мінімального споживчого бюджету (прожиткового мінімуму), виходячи з вартості споживчого кошика у діючих цінах. Він застосовується як база для порівняння розрахункових і реальних рівнів споживання³. Теоретичний зміст дефініції «споживчий кошик» відображає узагальнений набір товарів і послуг, необхідних для задоволення мінімальних, основних, життєво необхідних потреб споживача⁴. Отже, споживчий кошик формує прожитковий мінімум населення, оцінює рівень його купівельної спроможності, визначає рівень інфляції в країні, є визначальним при розрахунку індексу споживчих цін. На наш погляд, сьогодні фактичний набір товарів споживчого кошика для українця зводиться до постійної економії та задоволення мінімальних базових потреб, постійної адаптації до мінливих умов, кризових явищ і впливу інноваційних технологій в умовах сталого розвитку, про що свідчить результат PEST-аналізу споживчого кошика України (табл. 1).

З табл. 1 видно, що політика, економіка, соціум та інноваційні технології прямо впливають на формування споживчого кошика України, економіка якої розвивається в умовах невизначеності. Сьогодні в умовах війни українців суттєво змінили свої цінності і перенаправили пріоритет витрат на задоволення базових фізіологічних потреб. Держава частково компенсує збитки, завдані війною через різноманітні соціальні виплати, субсидії і державне регулювання цін. Економічні фактори чи не найсильніше впливають на структуру споживчого кошика. Зокрема, інфляція призводить до постійного зростання цін на товари і послуги, а девальвація – до подорожчання імпортних товарів. Наслідками цих процесів є зниження рівня економічного розвитку через падіння доходів населення і збільшення частки витрат на їжу, комунальні послуги. Не менш важливими є зміни в суспільстві, які суттєво трансформують структуру споживання. Зокрема, внутрішня і зовнішня міграція змінює попит на товари, старіння населення перерозподіляє більшу частку витрат

³ Про прожитковий мінімум: Закон України від 09.12.2012 р. № 966-XIV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/966-14>

⁴ Набори продуктів харчування, набори непродовольчих товарів та набори послуг для основних соціальних і демографічних груп населення: Постанова КМУ від 11.10.2016 № 780. URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/KP000656.html

на медицину, а зміна стилю і темпу життя підвищує попит на фаст-фуд, напівфабрикати і дешеві продукти. Сьогодні в Україні також спостерігається перехід до раціонального споживання і зростання попиту на вітчизняні товари. Технологічні фактори та вектор євроінтеграційного розвитку впливають на зміну способів комерційної діяльності. Наприклад, онлайн-доставка спрощує доступ до товарів, автоматизація веде до здешевлення виробництва, інноваційні агротехнології впливають на зниження ціни на сільськогосподарські продукти. Проте, цифровізація веде до розриву між міським і сільським населенням і створює нерівність доступу до товарів і послуг.

Таблиця 1

PEST-аналіз споживчого кошика України

Фактори	Суть	Вплив на споживчий рівень	Наслідки
P (Політичні)	Держ. регулювання цін, податкова політика, соціальні виплати, військова ситуація, імпорتنі обмеження	Визначають доступність до базових товарів і рівень цін	Контроль цін на соціально значущі продукти; вплив війни на постачання; підтримка населення через субсидії
E (Економічні)	Інфляція, курс гривні, рівень доходів, безробіття, економічне зростання	Змінюють купівельну спроможність, структуру витрат	Зростання цін на харчові продукти; скорочення витрат на непрод. товари; перехід до більш дешевших аналогів
S (Соціальні)	Демографічні зміни, міграція, стиль життя, споживчі вподобання, рівень освіти	Формують попит, змінюють структуру набору товарів і послуг	Зростання попиту на базові продукти; популярність здорового харчування; вплив урбанізації
T (Технологічні)	Розвиток е-комерції, логістики, автоматизації, агротехнологій	Вплив на ціну, асортимент і доступність, товарів	Е-супермаркети, доставка продуктів; зниження витрат через використання ШІ і автоматизацію; нові способи купівлі-продажу

Джерело: складено за результатами власних досліджень

З метою глибокої оцінки сильних й слабких сторін у структурі споживання українців у сучасних умовах розвитку економіки нами проведено детальний SWOT-аналіз споживчого кошика, схема якого зазначена на рис. 1.

S – СИЛЬНІ СТОРОНИ	W – СЛАБКІ СТОРОНИ
Доступ до базових продуктів	Низькі доходи
Локальне виробництво	Високі ціни
Адаптивність населення	Велика частка витрат на їжу
Євроінтеграційні процеси і сталий розвиток	Залежність від імпорту
O – МОЖЛИВОСТІ	T – ЗАГРОЗИ
Розвиток українського бізнесу	Інфляція
Онлайн-торгівля	Війна
Цифровізація і трансформація	Безробіття
Пріоритет на економію	Міграція
Нова модель споживання, орієнтована на раціоналізацію	Падіння доходів

Рис. 1. SWOT-схема споживчого кошика українця

Джерело: побудовано за результатами власних досліджень

З рис. 1 бачимо, що сучасний споживчий кошик українця має істотну перевагу – це висока адаптивність до кризових умов та невизначеності. Зокрема, українці швидко змінюють структуру витрат, маючи розвинене сільське господарство самі забезпечують базові продукти харчування, а також поширена модель раціонального споживання. Це означає, що навіть у складних умовах базові потреби людини здебільшого покриватимуться й далі. Головною проблемою у сучасних обставинах є обмежені фінансові можливості населення, через це велика частка витрат йде на їжу, залишається дуже низький рівень заощаджень і висока залежність від імпортних товарів. Наслідком таких дій є зменшення частки витрат на освіту, розвиток та відпочинок, що веде до суттєвого зниження якості життя в Україні. Попри труднощі, в Україні є сильний потенціал розвитку. Про це свідчить підтримка українських виробників, ведення бізнесу попри труднощі, розвиток онлайн-торгівлі робить більшу доступність до товарів і перехід до усвідомленого споживання. Такі дії в подальшому призведуть до формування стабільного внутрішнього ринку і покращення якості та підвищення конкурентоспроможності українських товарів. Найсерйозніші ризики для українців пов'язані з макроекономікою та

безпекою. Зокрема, війна призвела до руйнувань інфраструктури і порушення логістичних процесів, інфляція зумовила знецінення доходів, міграція викликала скорочення споживчого попиту, звуження до мінімуму набору товарів і послуг споживчого кошика, а також спричинив дефіцит окремих товарів, зокрема, рибних продуктів тощо.

15.2. Ретроаналіз споживчого кошика українця й порівняння його з іншими країнами світу

Подальшим напрямом наукового дослідження є ретроаналіз споживчого кошика України за декілька років, а також порівняння його з іншими країнами світу. При цьому, на наш погляд, варто зосередити увагу на існуючій методиці розрахунку споживчого кошика та науковому обґрунтуванні поширених підходів до методів розрахунку споживчого кошика в країнах ЄС.

Вартісна оцінка споживчого кошика українця відображається у прожитковому мінімуму населення, що включає мінімальні набори продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг, необхідних для життя і збереження здоров'я людини, а також обов'язкові збори і платежі⁴. Сучасний прожитковий мінімум українців регулюється Законом України «Про прожитковий мінімум»³. Проте його фактичний розмір щороку затверджується Законом України «Про Державний бюджет»⁵.

Прожитковий мінімум для працездатних осіб у 2025 р. був на рівні 2024 р. – 3028 грн, у 2026 р. відбулось незначне його підвищення лише на 300 грн. Уряд визначає прожитковий мінімум як вартісну оцінку споживчого кошика, що включає необхідні харчові продукти, непродовольчі товари, послуги. У 2025 р. для пенсіонерів (як категорії непрацездатних громадян) він становив – 2361 грн., для дітей до 6 років – 2563 грн, а дітей від 6 до 18 років – 3196 грн. У 2026 р. прожитковий мінімум для непрацездатних громадян збільшено лише на 235 грн. Чи цієї суми достатньо для прожиття непрацездатної людини при прогнозованому рівні інфляції 8,6% у 2026 р., яка закладена в Бюджетну декларацію на 2026...2028 роки⁶? Питання залишається риторичним.

⁵ Про Державний бюджет України на 2026 рік: Закон України від 03.12.2025 № 4695-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4695-20#Text>

⁶ Про схвалення Бюджетної декларації на 2026-2028 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.06.2025 р. № 774. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2025-%D0%BF#Text>

Законодавці передбачили те, що уряд зобов'язаний регулярно переглядати набори товарів споживчого кошика українця. Проте через війну і значні фінансові обмеження фактичний прожитковий мінімум значно нижчий за реальну вартість життя. В Україні офіційно прожитковий мінімум визначається нормативним методом, який передбачає розробку нормативного кошика, а отже, вибір товарів та послуг, які задовольняють мінімальні потреби, визначення коефіцієнтів вагомості товарів, послуг. Внаслідок вибору структури споживчого кошика та оцінки коефіцієнтів вагомості обчислюється вартість споживчого кошика з врахуванням діючих цін на товари та послуги. На підставі проведених розрахунків формується величина прожиткового мінімуму ⁷.

В сучасних умовах військового стану в Україні мінімальна заробітна плата становить близько 174 EUR. Згідно з даними Євростату у Німеччині мінімальна заробітна плата становить 2446 EUR, Франції – 1823 EUR, Іспанії – 1487 EUR, Польщі – 1141 EUR, Словаччині – 915 EUR, Румунії – 796 EUR. Зокрема, у Молдові, яка значно відстає за економічним розвитком від України, мінімальна зарплата становить 322 EUR. На відміну від України, країни Східної Європи провели значні економічні реформи, завдяки яким вони приєдналися до ЄС і НАТО. Тому, для України великий розрив між реальною вартістю життя і низькою оплатою праці сьогодні є важливою соціальною проблемою. Значною мірою цю проблему створив хибний шлях розвитку економіки, який запровадив дешеву робочу силу і сировинну модель економіки. Внаслідок невірних стратегічних рішень знецінилася праця найманих працівників, знизився професійний рівень працівників, виробнича сфера призупинилась (особливо в західних областях України), що призвело до бідності та масової трудової міграції.

Відомо, що така ситуація має об'єктивні і суб'єктивні причини. РФ окупувала близько 20% території України на Сході та Півдні (де були найбільш зосереджений промисловий та аграрний комплекс) ⁸. Більша половини бюджету України іде на оборонні цілі. Держава

⁷ Методика визначення прожиткового мінімуму: Наказ Мінсоцполітики від 03.02.2017 № 178/147/31. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0281-17#Text>

⁸ The Effectiveness of the Management System in the Conditions of War and its Influence on the Development of Agribusiness (2023) / Lopatynskiy Y., Belei S., Kapelista I., Denysiuk L., Pavlyshyn M. *Review of Economics and Finance*. 2023. Vol. 21. С. 932-940. DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2022.258652>

відштовхується від прожиткового мінімуму, який вираховують за цінами на 336 найменувань товарів та послуг, і, який становить 3328 грн. для працездатних осіб. Зрозуміло, що цей показник вимагає перегляду, тому що не дає можливості українському споживачу забезпечувати елементарне існування, не кажучи про високий культурний рівень життя. Враховуючи сучасний рівень цін та тарифів, прожитковий мінімум повинен становити менше як 10...12 тис. грн, а, отже, мінімальна заробітна плата теж повинна бути в цих межах. Українські профспілки вважають, що ця цифра повинна наближатись до 20 тис. грн./ міс.

Витоки невірного використання методології формування споживчого кошика ідуть ще з 2016 р. У цей час були численні судові позови з цього приводу, однак уряд лише формально переглянув набори товарів і послуг, в результаті ситуація не змінилася по сьогоднішній день. Порівняємо набір продуктового кошика з Польщею. Порівняння мінімального добового раціону свідчить про велику диспропорцію. Зокрема, продуктовий кошик працездатного українця передбачає лише 38 кг м'яса на рік та 11,5 кг риби, тоді коли в Польщі ці показники вдвічі більші. Наприклад, добове споживання свинини для українця – 83 г, для поляка – 165 г, сала – 5,5 г, для поляка 20 г, риби для українця – 30 г, для поляка – 56 г⁹. Українці споживають більше тільки хліба, олії і молока, що відображає орієнтацію населення на бідні країни, де переважають вуглеводи, а не білковмісні продукти. Звідси робимо висновок, що український прожитковий мінімум не забезпечує навіть мінімальних фізіологічних потреб і норм, що змушує українців споживати менш якісну і корисну їжу у порівнянні з країнами ЄС.

До 2018 р. мінімальний прожитковий мінімум завдяки щорічним підвищенням дещо зріс і наблизився до 1900 грн., однак структура і наповнення кошика залишилися незмінними. Це зростання було повністю нівельовано кумулятивною інфляцією та різким зростанням комунальних тарифів, що створило ілюзію покращення, тоді коли купівельна спроможність громадян лише падала. У 2020 р. прожитковий мінімум становив близько 2027 грн. Однак його величина була відірвана від реальних ринкових цін. Наприклад, оренда житла в ті часи в середньому становила 3...4 тис.грн/міс. Ситуація не покращилася і у 2021 р., незважаючи на номінальне зростання прожиткового мінімуму до 2393 грн. Зростання цін на продукти харчування випереджало підвищення

⁹ Statistical Information Centre Poland. Główny Urząd Statystyczny| GUS. URL: <https://stat.gov.pl/index.php>

соціальних стандартів, в результаті чого, середні витрати українців на продукти харчування становили близько 4200 грн./міс. У цей період найбільш відчутного удару зазнали найменш захищені верстви населення.

Початок повномасштабної війни (2022 р.) спричинив різкий економічний спад і шок в результаті стрімкого зростання цін на продукти харчування, пальне, енергоносії тощо. В умовах гіперінфляції офіційний споживчий кошик залишився практично незмінним, хоча його реальна вартість зросла втричі – мінімальний продуктової набір у 2022 р. перевищував 4500...4700 грн. У цей період через відключення світла зріс попит на генератори, павербанки, ліки тощо, тому ціни на них різко збільшились. Це призвело до обурення серед населення щодо «замороження» соціальних стандартів. Військові витрати, які становили значну величину, фактично були перекладені на найменш захищені верстви населення. Дещо стабілізувалася ситуація у 2023...2024 рр., де величина прожиткового мінімуму підвищилася до 2920 грн. Однак в цей період споживчий кошик не врахував критично важливих витрат на медичну і психологічну підтримку, інтернет, мобільний зв'язок. На думку українців, прожитковий мінімум мав би становити 7-8 тис. грн./міс. Хоча уряд визнав потребу переглянути методику розрахунку споживчого кошика, однак через обмеження воєнного бюджету практичної реалізації цих рішень не відбулося.

Станом на жовтень 2025 р. середня вартість фактичного споживчого кошика для працездатної особи перевищувала 9000 грн., тоді як офіційний прожитковий мінімум становив менше третини від цієї суми. Слід наголосити на обмеженій структурі товарів у споживчому кошику в Україні. Тоді як британський кошик включає понад 700 найменувань товарів і послуг, включаючи вартість квитків у театр, відвідування басейнів, футбольних матчів. Німецький кошик враховує вартість користування фітнес-центрів, замовленням їжі додому. До французького споживчого кошика входять вартість перукарських послуг, корму для тварин, вина, витрат на косметолога і проїзд у таксі. У цих та інших країнах ЄС набір товарів та послуг споживчого кошика не просто покриває мінімальні витрати на «виживання», але й відображає норми суспільного повноцінного життя населення, що забезпечує йому стабільність та високий рівень життєздатності.

Прогнози на 2026 р. свідчать, що рівень інфляції зросте до 8...10%, реальна вартість споживчого кошика для працездатної особи перевищить 10 тис. грн. Враховуючи такі обставини, уряд планує запровадження нового, більш реалістичного підходу до оцінки прожиткового мінімуму,

беручи до уваги реальну вартість життя. Запланований підхід до встановлення величини прожиткового мінімуму на рівні 10 тис. грн. у 2026 р. є вкрай необхідним, тому що, хоча б частково знизить розрив між реальними доходами та цінами. Однак, навіть така сума не забезпечить українцям належного якісного рівня проживання. Проблемними є виклик у пошуку фінансів для одночасного підвищення соціальних виплат до нового рівня без стабілізації воєнного бюджету. Проведений нами ретроспективний аналіз споживчого кошика показав, що його зростання відбулось лише номінально, залишаючись на рівні старих стандартів, які не відповідають сучасним економічним умовам.

Беручи до уваги вищесказане, вважаємо за нагальну потребу проведення стратегічних ревізій соціальних стандартів. Вважаємо, що державна політика має орієнтуватись не на паперові, застарілі норми, які ще успадковані з початку 2000 років, а на реальні, щоденні потреби населення. Потрібно врахувати, що споживчий кошик – це не просто статистичний інструмент, але й політичний і моральний індикатор ставлення держави до власного населення.

Розглянемо детальніше загальні підходи до формування споживчого кошика у країнах ЄС. Методологічно споживчий кошик Польщі розраховується на основі класифікації COICOP (*Classification of Individual Consumption by Purpose*), яка використовується у більшості країн ЄС. Дана методика передбачає поділ товарів і послуг на основні групи, визначення частки кожної групи у загальному обсязі витрат, щомісячне оновлення цін на ключові позиції, перерахунок індексу споживчих цін відповідно до оновленого кошика¹⁰. Особливістю польської методики є регулярне оновлення структури кошика: 1 раз на кілька років змінюється перелік товарів, який відображає сучасні потреби споживача. В останні роки у Польщі спостерігається тенденція до підвищення частки витрат на послуги: освіту, охорону здоров'я, транспорт, цифрові технології, що розширює сферу забезпечення з матеріальних до нематеріальних благ. Такий процес узгоджується з тенденціями розвитку економіки ЄС. Порівняння споживчого кошика Польщі й України показує суттєві відмінності, які зумовлені вартістю життя, різницею у цінах і доходах населення. У Польщі споживачі витрачають близько 28% доходів на продукти харчування, тоді як в Україні – 45%. Середня заробітна плата поляка наближається до 6000 злотих (близько 60 тис. грн).

¹⁰ UNSD – COICOP. URL: <https://unstats.un.org/unsd/classifications/coicop>

Вступ Польщі до ЄС у 2004 році значно вплинув на стандарти рівня життя. З цих пір польська статистика використовувала гармонізований індекс споживчих цін, який використовується в усіх країнах ЄС. Це дозволило забезпечити єдину методологію оцінки інфляції. У 2022...2023 рр. інфляція в Польщі перевищила 14%, що призвело до подорожчання споживчого кошика. Держава змушена була запровадити антикризові заходи через зниження ПДВ на продукти, замороження тарифів на електроенергію, підтримку малозабезпеченого населення. За даними статистики у 2025 р. структура споживчого кошика в Польщі включає 12 груп товарів і послуг. Частка витрат на продукти й безалкогольні напої становить 26,9%, на житло, воду, комунальні послуги – 20,5%, на транспорт – 10%, одяг і взуття – 5%, ресторани і готелі – 5,8%, на охорону здоров'я – 6%, на культуру, освіту і відпочинок – 9%. Така структура свідчить про зниження частки витрат на продукти харчування (з 34% у 2010 р. до 28% у 2024 р.) і підвищення витрат на житло, комунальні послуги, безпеку, екологічність товарів, бренд і соціальну відповідальність виробника. Це свідчить про зростання рівня споживчої свідомості, що є характерною ознакою розвинутого ринку.

В останні роки у Польщі простежується тенденція до підвищення частки витрат на послуги – освіту, охорону здоров'я, транспорт, цифрові технології, що вказує на зміщення акценту зі споживання матеріальних благ до нематеріальних. Такий процес узгоджується з європейськими тенденціями розвитку економіки знань і формування нових моделей поведінки споживачів, орієнтованих на комфорт, час, ефективність⁸.

З точки зору маркетингу, вивчення структури споживчого кошика є важливим інструментом для розуміння реальних потреб цільової аудиторії. Компанії, що працюють на польському ринку, можуть використовувати ці дані для сегментації споживачів, формування ефективних стратегій позиціонування, визначення рівня цін і створення асортименту, який максимально відповідає очікуванням покупців. Крім того, споживчий кошик є важливим показником купівельної спроможності населення, рівня економічної стабільності держави. Його аналіз допомагає уряду ухвалювати обґрунтовані рішення щодо соціальної політики, встановлення мінімальної заробітної плати, пенсій і допомог, що безпосередньо впливає на якість життя громадян. Польща демонструє успішний приклад гармонізації державних і ринкових підходів у формуванні споживчого кошика, поєднуючи соціальний захист населення із стимулюванням раціональної споживчої поведінки.

У перспективі очікується подальша адаптація структури кошика до нових викликів – цифровізації, екологічних стандартів, розвитку сталого споживання.

Отже, споживчий кошик Польщі – це не лише статистична категорія, а й віддзеркалення поведінки споживачів у реальному ринковому середовищі. Його вивчення має велике значення для маркетологів, економістів і соціологів, адже дозволяє прогнозувати зміни на споживчому ринку, визначити тенденції попиту та розробляти стратегії, орієнтовані на задоволення потреб сучасного польського споживача.

Цікавими є результати у 2026 р. рейтингу країн за рівнем якості життя «Numbeo Quality of Life Index 2026». Звідси можемо зробити висновок, що Швейцарія із індексом рівня життя 206,2 займає 5 місце в цьому рейтингу ¹¹. Швейцарський споживчий кошик охоплює понад 2000 найменувань товарів та послуг. Вагомі витрати швейцарців на енергію та житло ($\approx 25\%$ домогосподарств) та охорону здоров'я ($\approx 15\%$). Значна частка витрат на продукти харчування ($\approx 11\%$) та транспорт ($\approx 11\%$). Швейцарія відома високим рівнем доходів та одним з найвищих рівнів цін на товари та послуги Споживчі кошики Швейцарії і України подібні за структурою і категоріями, проте суттєво відрізняються. В Україні споживчий кошик спрямований на забезпечення мінімальних фізіологічних потреб, тоді коли в швейцарському кошику значні витрати ідуть на охорону здоров'я, транспорт, пальне тощо. Порівняння цих витрат в Україні з іншими країнами ЄС представлено в табл. 2.

Таблиця 2

Порівняльні ціни на послуги та оренду житла в Європі та Україні

Показники	Швейцарія	Німеччина	Франція	Італія	Україна
Оренда 1-к квартири в центрі (міс.)	2 100 CHF	1 100 EUR	1 200 EUR	900 EUR	450 USD
Комунальні послуги (80 м ²)	230 CHF	200 EUR	180 EUR	160 EUR	100 USD
Абонемент у спортзал	80CHF	45 EUR	50 EUR	40 EUR	25 USD
Місячний проїзний	85 CHF	60 EUR	70 EUR	50 EUR	20 USD

Джерело: складено на основі ¹²

¹¹ Quality of Life Index by Country 2026. URL: https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings_by_country.jsp

¹² Quality of Life Index by Country 2026. URL: https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings_by_country.jsp

Житло й послуги у Швейцарії у середньому на 70...100 % дорожчі, ніж у більшості країн ЄС. Швейцарці витрачають найбільше на оренду житла. У середньому оренда квартири площею 70...80 м² коштує: у Цюріху – 2 500...3 500 CHF/міс; у Женеві – до 4 000 CHF і в невеликих містах – 1 500...2 000 CHF. Великою статтею витрат є транспорт. Хоча країна має ідеальну залізничну систему, ціни високі: місячний абонемент Swiss Travel Pass коштує близько 420 CHF, а повний бак пального – понад 90 CHF. Водночас рівень доходів у 4...6 разів вищий, тому відносна фінансова доступність залишається прийнятною (табл. 3).

Таблиця 3

**Індекс купівельної спроможності населення України
й інших країн ЄС у 2026 р.**

№ з/п	Країна	Індекс купівельної спроможності
1	Швейцарія	129,5
2	Німеччина	76,2
3	Франція	73,8
4	Італія	67,1
5	Україна	30,2

Джерело: складено на основі¹³

За даними табл. 3 бачимо, що чим вищий індекс, тим кращий рівень життя громадян в країні. На жаль, купівельна спроможність українців в 4 рази нижча, за швейцарця та в 2...2,5 раза менша, ніж у німця чи італійця. Зі статистичних даних відомо, що середній дохід швейцарця оцінюється в кілька тисяч доларів на місяць, українці – кілька сотень доларів. Навіть після інфляції 2024 р. мінімальна споживча вартість кошика в Україні становить лише кілька тисяч гривень, тоді як вартість аналогічного набору в Швейцарії – декілька тисяч франків. Платоспроможність населення в Україні набагато нижча ніж у Швейцарії. Працюючі швейцарці мають страховку і накопичення, що рятує їх від криз. Швейцарія практикує щедрі субсидії, програми підтримки для пенсіонерів, університети для швейцарців практично безкоштовні. Незважаючи на високі ціни на продукти та оренду житла, абсолютна бідність у Швейцарії нижча ніж у країнах ЄС – лише 8...10% населення живе нижче критерію «50% мінімального доходу».

¹³ Quality of Life Index by Country 2026. URL: https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings_by_country.jsp

Розглянемо формування споживчого кошика Ізраїлю, де сьогодні також іде війна. Однак, через глобальні економічні виклики фактичне відображення реальних витрат у споживчому кошику ізраїльтян стає ключовим інструментом для адаптації державної політики і підтримки найбільш уразливих соціальних груп. В Ізраїлі існує так званий «контрольний кошик» – це система державного регулювання цін на основні товари. Його мета полягає в тому, щоб забезпечити доступність найважливіших продуктів для всіх громадян, незалежно від рівня доходу. Таке державне втручання спрямоване на соціальний захист населення. Роль споживчого кошика Ізраїлю не обмежується лише статистичним підрахунком, на його базі розраховується ІСЦ, який впливає на монетарну політику банку, використовується для індексації соціальних виплат. Це допомагає підтримувати фінансову стабільність, захистити населення від зниження рівня життя, на жаль чого немає в Україні¹⁴.

З метою ефективного контролювання динаміки цін, уряд Ізраїлю запровадив «вибраний кошик», який вміщає 68 найменувань товарів, вартість якого теж зростає через інфляцію. Військові конфлікти 2023...2026 рр. спричинили підвищення цін на паливо, продукти харчування, логістику. Однак уряд в цей період запровадив тимчасові заходи контролю цін і субсидування базових товарів. Методологія розрахунку споживчого кошика включає вибіркові обстеження домогосподарств, аналіз чеків роздрібною торгівлі, банківських транзакцій. Індекс споживчих цін використовується для індексації зарплат, пенсій і соціальних виплат.

В Ізраїлі зростає попит на еко-продукти, технології, здоровий спосіб життя. Більше ніж 65% споживачів орієнтовані на продукти з маркуванням «еко» або «lokal». У перспективі Ізраїль планує модернізувати СК, включивши в нього більше альтернативних енергетик, субсидій на житло та транспорт, а також посилити політику підтримки сімей з дітьми та малозабезпечених. Отже, споживчий кошик Ізраїлю є не лише реальним відображенням економічної ситуації в країні, але й важливим інструментом оцінки добробуту населення, державної ефективності у сфері регулювання цін, соціальної підтримки та економічної стабільності. У порівнянні з країнами ЄС витрати громадян на харчування є помірними, проте комунальні послуги та вартість житла

¹⁴ Міністерство економіки та промисловості Ізраїлю та Центральне бюро статистики Ізраїлю, (івр. *השטאה סל למס מצגה*). URL: <https://www.gov.il/BlobFolder/reports/basic-commodities-basket-price-comparison/he.pdf>

є найвищими у світі. Тому уряд регулярно проводить реформи, спрямовані на підвищення ефективності ринку нерухомості, розвитку соціального житла. Слід зауважити, що навіть через високі витрати Ізраїль зберігає соціальні програми підтримки малозабезпечених верств населення, стимулює зайнятість і утримує темпи економічного зростання держави.

Охарактеризуємо споживчий кошик Норвегії, однієї з найбагатших країн світу. За даними МВФ, у 2024 р. ВВП на душу населення перевищував \$80 тис.¹⁵, що в кілька разів вище більшості країн Європи. Норвегія має специфічну економічну модель, що поєднує ринкові принципи та державне управління. Тому у Норвегії важливу роль у формуванні СК відіграє держава, яка розробляє еталонний бюджет – це система розрахунків, яка визначає скільки коштів потрібно для «помірне комфортного життя» населення. Так званий еталонний бюджет включає навіть витрати на святкування днів народження, подарунків тощо. Хоча доходи в населення є високими, та Норвегія є однією з найдорожчих країн світу. За індексом вартості життя по рейтингу Numbeo¹⁶, у 2026 р. ця країна входить в 5 країн з найвищими цінами на продукти. Саме тому на витрати на житло та енергетику перевищують 30% споживчого кошика, тоді коли витрати на харчування лише 12%, витрати на транспорт – 16%, на відпочинок та культуру – 10%, на охорону здоров'я – 4%, на освіту, зв'язок та фінансові послуги – 12%¹⁷.

Порівняння споживчих витрат Норвегії та України дає можливість побачити суттєві відмінності у рівнях життя, фінансових можливостях та споживчих пріоритетах. В Україні за даними Держстату, частка витрат на продукти харчування перевищує 45%, що в 4 рази вище ніж в Норвегії. У зв'язку з низьким рівнем доходу та купівельною спроможністю, витрати на життя і комунальні послуги становлять 15...18%, на транспорт – 8...10%, на освіту і охорону здоров'я – 3...5%.

Згідно статистики, середньорічні витрати домогосподарств у Норвегії становить \$50000, тоді коли в Україні – близько \$5000 тис. Звідси висновок, що різниця у фінансових можливостях – дев'ятикратна. Аналіз структури витрат Норвегії свідчить про задоволення вищих рівнів потреб

¹⁵ Household consumption expenditure by category (2024). *Statistics Norway (SSB)*. URL: <https://www.ssb.no>

¹⁶ Quality of Life Index by Country 2026. URL: https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings_by_country.jsp

¹⁷ Reference Budget for Consumer Expenditures in Norway. *OsloMet / SIFO*. URL: <https://www.oslomet.no/en/about/sifo/reference-budget>

людини, в Україні – про перевагу базових потреб (харчування, житло, комунальні послуги). Норвежці споживають помірно, цінують якість, сталість та стабільність, тоді коли в Україні споживання носить емоційний та компенсоційний характер.

Проаналізуємо особливості формування споживчого кошика у Франції. Сучасний етап еволюції розпочався з інтеграцією Франції у Європейський Союз та запровадження євро. З 1997 року у Франції почали розраховувати Гармонізований індекс споживчих цін відповідно до методології Євростату, що забезпечило порівнянність даних з іншими країнами ЄС¹⁸. Нормативно-правова база, що регулює формування та використання споживчого кошика у Франції є багаторівневою і включає європейське законодавство, національне законодавство та адміністративні акти. Споживчий кошик Франції адаптований до цифрової ери. Він включає послуги стрімінгу, хмарних сховищ, цифрові товари та смартфони, витрати на електромобілі та енергоефективну техніку, органічні продукти тощо.

У Франції витрати на житло, воду, газ, паливо становить 24...25%, на транспорт – 13...15%, на харчування та безалкогольні напої – 16...18%, на культуру та відпочинок – 9...10%, на зв'язок – 3%, одяг та взуття – 4%, на меблі, побутову техніку та обслуговування домогосподарств – 6...7%, на охорону здоров'я – 4%, на освіту – 1%¹⁹. Низький відсоток на освіту пояснюється безкоштовною державною освітою. Витрати на алкогольні напої і тютюн – 2,5%. Ця структура споживчого кошика свідчить, що французьке суспільство перейшло до споживання програм дозвілля та самовираження, тоді як в Україні іде споживання для «виживання». Слід зауважити, що витрати на житло в Парижі можуть досягати 50% бюджету домогосподарств, тоді як у сільській місцевості ці витрати значно нижчі, проте тут вищі витрати на транспорт. Франція славиться регіональною культурою, зокрема, у виноградних районах витрати на вино вищі. Зараз у Франції зростає попит на органічні продукти, електромобілі, домашні розваги (стрімінг). У перспективі подальших досліджень можна прогнозувати, що споживчий кошик Франції продовжить свою трансформацію під впливом цифровізація всіх сфер життя, зелений перехід, старіння населення, геополітична нестабільність, що впливає на

¹⁸ Household consumption expenditure database. Eurostat. France, 2024. Luxembourg: European Commission, 2024. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>

¹⁹ Banque de France. *Rapport sur l'inflation et la consommation en France-2024*. Paris: Banque de France, 2024. URL: <https://www.banque-france.fr>

ціни на енергоносії. Маркетологи оперативно аналізують дані офіційної статистики, тому розуміють майбутні потреби французького споживача.

У споживчих кошиках України та Німеччини теж є суттєві відмінності через економічний розвиток, доходи населення тощо. Головна відмінність полягає у методології формування, адаптації споживчого кошика²⁰. У Німеччині цей процес є регулярним, деталізованим та реальним. Для України ця модель теж оновлюється, але не враховує реального зростання цін і мінімальної купівельної спроможності громадян, особливо в умовах військового стану. У Німеччині активно використовується технологія для збору даних із сканерів, що робить аналіз оперативним та точним. Українські споживачі в умовах війни обмежують себе покупками, особливу увагу надають цінам, а не якості товарам., що призводить до того, що український кошик сильніше реагує на цінові коливання товарів, тоді як німецький – в основному на зміну цін на житло та послуги.

У Німеччині щомісячні витрати на одну людину складають близько тисячі євро, а на сім'ю – 3400 EUR. Комунальні платежі орієнтовно 300 EUR, витрати на інтернет та мобільний зв'язок – 45 і 47 EUR відповідно. На транспорт німці в середньому витрачають 50 EUR. За даними Федерального статистичного управління Німеччина в 2025 р. найбільший відсоток у споживчому кошику становлять витрати на житло, електроенергію і паливо – 32%, на транспорт – 13% (у т.ч. витрати на купівлю автомобіля і громадський транспорт), на продукти харчування – близько 10%, на відпочинок і культурні заходи – 11%, на охорону здоров'я, одяг, ресторани і купівлю меблів, техніки – 5%²¹. Отже, споживчий кошик Німеччини показує не лише рівень життя громадян, але й ефективність економічної системи. Ретельна методологія розрахунку дозволяє оперативно реагувати на зміни цін і забезпечувати соціальну стабільність.

Проаналізуємо особливості формування споживчого кошика у Греції, яка зазнала високого рівня інфляції та економічну кризу. Рівень доходів у Греції залишається суттєво нижчим, ніж у більшості країн ЄС. Середня заробітна плата у 2025 р. становить – 1300...1400 EUR / міс. (після сплати податків), що створює певні проблеми у забезпеченні належного рівня

²⁰ Eurostat. (2023). Harmonised indices of consumer prices (HICP). Methodology European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/hicp/methodology>

²¹ Федеральне статистичне управління Німеччини. URL: <https://www.google.com/search?q=egzjahjvbwuybggaeuyotihcaeqirifbtihcaiqirifdbicbjmwdiawjqmtoagiwaghxbdbahpl8utax&sourceid=chrome&ie=utf-8>

життя. Після економічної кризи 2022 р. уряд Греції ввів програму «кошик домогосподарств», яка передбачала систему регулювання цін на базові продукти харчування. Були встановлені фіксовані ціни на більше 50 позицій товарів, що дозволило частково стабілізувати рівень витрат населення. Дослідження показують, що середній «супермаркетний кошик» у Греції дешевший, ніж у багатьох країнах Західної Європи (на 33% дешевший ніж у Німеччині, 19% – у Великій Британії, 25% – у Франції)²². Однак рівень життя у Греції не є дешевшим. Рівень доходу у країні нижчий, ніж середній по ЄС. Однак, за останні роки спостерігається поступове покращення економічної ситуації. Зменшується безробіття, рівень інфляції стабілізується і є відносно низьким (до 2%) споживчий кошик Греції. Споживчий кошик Греції є не лише статистичним показником, але й важливим індикатором добробуту суспільства, що відображає реальні умови життя населення Греції та економічну стабільність держави.

15.3. Розробка заходів щодо реформування прожиткового мінімуму та споживчого кошика України

Аналіз та порівняння споживчих кошків і рівня якості життя в країнах ЄС можна продовжити, однак, беручи до уваги вищесказане бачимо, що в різних країнах ефективніше контролюється динаміка цін під час інфляції, посилюються і запроваджуються соціальні програми захисту малозабезпечених споживачів, розширюється пропозиція доступного житла для громадян, своєчасно проводиться індексація зарплати, пенсій, соціальних виплат у порівнянні з індексом інфляції, знижуються митні бар'єри на імпорتنі товари, проводиться ефективна монетарна політика уряду тощо. Такі дії держав призводять до стабільного рівня якості життя населення і підвищення його соціального захисту.

З огляду на вищесказане, вважаємо, що в Україні необхідно провести стратегічну реформу щодо формування прожиткового мінімуму та споживчого кошика. Критичний аналіз свідчить про великий методологічний розрив між українськими та зарубіжними стандартами розрахунку споживчого кошика. Така різниця зумовлює потребу та необхідність проведення структурних змін в умовах економічної кризи та військового стану, таких як:

²² Cost of Living in Greece. Updated: March 11, 2026. *Livingcost.org*. URL: <https://livingcost.org/cost/greece>

– припинення практики використання прожиткового мінімуму як фіскального обмежувача у бюджетних процесах. Прожитковий мінімум має бути фактичним індикатором потреб населення. На його основі держава має формувати соціальні виплати. Однак сьогодні він діє як інструмент для штучного стримування соціальних видатків;

– склад і структура споживчого кошика вимагає перегляду, враховуючи сучасні медичні і дієтологічні стандарти, а не норми 2000 р. Проведене порівняння споживчих кошків з країнами ЄС свідчить, що українські норми значно знижують вміст споживання білка, повноцінних жирів, що знижує рівень здоров'я та працездатність громадян;

– потреба розширення непродуктивних витрат в українському споживчому кошику, що забезпечать соціальну інтеграцію, а не ізоляцію. До таких витрат відносять витрати на інформаційні послуги (якісний мобільний зв'язок, широкопasmовий інтернет), технічне забезпечення, яке призведе до оновлення техніки населення, соціально-культурні потреби тощо;

– у споживчому кошику України повинні враховуватись реальні медичні потреби. Аптечка прожиткового мінімуму повинна включати не застарілий набір 10 таблеток валідолу і анальгін, а сучасні лікарські препарати, а також витрати на психологічну, профілактичну підтримку українських громадян в умовах військової агресії та економічної кризи.

Ми вважаємо, що фінансові можливості для підвищення прожиткового мінімуму та мінімальної зарплати українцям навіть в умовах невизначеності є. Для цього необхідно вирішувати проблеми виведення бізнесу із тіньового сектору, несправедливого і нерационального перерозподілу національного багатства. Відомо, що через тіньовий бізнес України і нелегальні контрабандні схеми державний бюджет недоотримує сотні мільярдів гривень. За даними звіту “Ernst & Young Global Shadow Economy Report 2025” бачимо, у 2025 р. рівень тіньової економіки в Україні сягає 19,3% ВВП або близько 173 265,164 млн. грн. (у 2025 р. номінальний розмір ВВП України 8 931, 194 млрд грн²³). За рівнем тіньової економіки у міжнародному рейтингу Україна займає 61-ше місце з-поміж 131 країни світу²⁴.

²³ Валовий внутрішній продукт. *Офіційний сайт Мінфін.* URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/2025>

²⁴ Ernst & Young Global Shadow Economy Report 2025. URL: <https://skilky-skilky.info/ernst-amp-young-otsinyv-riven-tinvoi-ekonomiky-ukrainy-v-19/>

В основному, «тіньова економіка» в Україні реалізується через несплату податків. Згідно сучасних досліджень бюджет недоотримує близько 500 мільярдів гривень через використання офшорів в експортно-імпорتنих операціях. Близько 300 млрд. грн держава втрачає через контрабанду на митниці. Значні втрати бюджету через наявність фіктивних підприємств, які нічого не виробляють (близько 250 млрд грн). Через неправдиве декларування доходів громадян, зарплату «у конвертах» бюджет недоотримує 150 млрд. грн щороку. Зрозуміло, що ефективним шляхом наповнення бюджету є зростання економічного розвитку країни, що є неможливим в умовах довготривалої війни. Проте, в Україні є ресурси для збільшення доходів державного бюджету, для цього потрібно:

- ввести жорсткий контроль за виробничою діяльністю великих підприємств;
- запровадити ліцензування ЗЕД, що знизило б рівень контрабанди на митниці;
- зобов'язати сплачувати соціальний внесок громадян, а не компаній, це знизило б виплати зарплат у конвертах;
- замінити сплату податку на прибуток податком на ліцензії за різні види економічної діяльності.

Суттєвого наповнення бюджету внаслідок дій по боротьбі з корупцією Україна не продемонструвала (збільшення лише на 1%). Багато резонансних корупційних схем, справ закриваються через закінчення термінів давності. Однак, всім відомо, що в умовах військового стану багато високопосадовців, керівників державних монополій, наглядових рад призначають собі як мільйонні зарплати, так й премії. Наприклад, типова практика нарахувань зарплати ТОП-чиновникам «Нафтогазу», «Укрпошти», «Укрзалізниці» – 15 тис. грн. із високими преміями, а члени наглядової ради навпаки щомісяця отримують зарплату по 300...400 тис. грн. На жаль такі випадки непоодинокі. Середня пенсійна виплата суддям у 2025 р. становила 106,5 тис. грн., а максимальна – 390 тис. грн. / міс., це в 165 разів більша за мінімальну пенсію в Україні. У жодній державі ЄС немає такого ганебного розриву у розмірах пенсій, як в Україні ²⁵ і на це критично відреагував Міжнародний валютний фонд.

²⁵ Стенограма комітетських слухань на тему: "Проблеми формування заробітної плати у бюджетній сфері та на державних підприємствах", 10.04.2019. URL: <https://komspip.rada.gov.ua/uploads/documents/31173.doc>

ВИСНОВКИ

Внаслідок впливу різних факторів сьогодні Україна належить до найбідніших країн світу, про що підтверджує величина прожиткового мінімуму і мінімальна зарплата. Через це значна частина працюючого населення знаходиться за межею бідності. Причинами бідності українців є високий рівень корупції, військовий стан, гіперінфляція, і, як наслідок мінімальний розмір прожиткового мінімуму, недосконалість законодавчої бази, чинних норм у сфері соціального забезпечення, що призводить до фінансової нестабільності і невизначеності.

Споживчий кошик українців залежить від економічних, політичних, соціальних і технологічних факторів. У сучасних умовах економічної кризи в Україні споживчий кошик не виконує функції соціального державного стандарту. Внаслідок зниження купівельної спроможності у моделі споживчого кошика відбувається зміщення у бік базових потреб: лівова частка витрат на їжу, житло, комунальні послуги і все менше – на розваги, подорожі і дорогі товари. Соціальні зміни формують нову модель споживання українців, куди входить раціональність, підтримка локального виробника, адаптація до кризових умов. Інноваційні технології сталого розвитку частково компенсують фактори ризику, роблячи товари більш дешевшими і доступними через онлайн-торгівлю і оптимізацію витрат.

Проведений нами порівняльний аналіз моделі споживчого кошика свідчить про необхідність вдосконалення процесу його формування (зокрема, структура, норми споживання, врахування динаміки зростання цін, рівня інфляції, розширення набору тощо) та запозичення зарубіжного досвіду в підходах до соціального захисту населення у країнах, які пережили кризові явища в суспільстві і стали на шлях економічного розвитку. Отримані результати доводять про нагальну потребу трансформації моделі споживчого кошика, підвищення прожиткового мінімуму, мінімальної зарплати, що призведе до перерозподілу національного багатства, підвищення соціальних стандартів, зростання купівельної спроможності і макроекономічних показників економічного розвитку суспільства.

Безумовно, задля підвищення соціального захисту населення необхідно провести розрахунок прожиткового мінімуму на основі реальних цін, розширити асортимент споживчого кошика відповідно до сучасних потреб населення та медичних норм, оновити і переглянути структуру нормативів прожиткового мінімуму для кожної категорії

населення, змінити співвідношення товарів продовольчих і непродовольчих, послуг.

Зрозуміло, що в умовах військового стану Україна не може використати підходи до формування системи споживчого кошика більшості країн ЄС. Однак, на шляху євроінтеграції Україна докладає значних зусиль для впровадження концепцій сталого розвитку та пошуку фінансових резервів для стабілізації соціального розвитку, захисту населення, які у кінцевому результаті призведуть до позитивних економічних змін у суспільстві²⁶. Членство України у ЄС сприятиме підвищенню рівня безпеки держави, збільшить інвестиції, що призведе до зростання ВВП, інших макроекономічних показників.

Вважаємо, що споживчий кошик – це складна адаптивна динамічна система, яка потребує подальшого наукового дослідження з метою підвищення соціальної, фінансової стабільності населення України, подальшого вивчення потребує й методологія його формування у порівнянні з міжнародними стандартами.

АНОТАЦІЯ

У науковій праці розглянуто зміст дефініції «споживчий кошик» та поняття прожиткового мінімуму в Україні. Проаналізовано динаміку змін споживчого кошика за останні роки в умовах економічної кризи та військового стану. Здійснено PEST-аналіз і SWOT-аналіз споживчого кошика українців. Проведено порівняльну оцінку споживчого кошика України з іншими країнами ЄС. Науково обґрунтовано вплив факторів низького рівня прожиткового мінімуму в Україні, економіка якої розвивається в умовах невизначеності. На основі проведеного ретроспективного аналізу моделі споживчого кошика запропоновано нові шляхи розвитку економіки України, а також зміни до методики розрахунку при його формуванні з метою забезпечення фінансової стабільності населення та підвищення рівня його соціального захисту. У статті науково обґрунтовано запропоновані заходи стратегічної реформи уряду щодо формування прожиткового мінімуму та споживчого кошика.

²⁶Павлишин М.Л. Аналіз факторів впливу на продовольчу безпеку України в умовах військового стану. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2023. Вип. 49. С. 87-99. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/meu.2023.49.0.4909>

Література

1. Павлишин М.Л. Адаптація методики вимірювання споживчого кошика до сучасних умов продовольчої безпеки. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету: збірник наук. праць*. 2026. Вип. 85 (Економічні науки).

2. Ретроспективний аналіз споживчого кошика населення та зміни в споживанні продуктів харчування населенням України / С. Кваша, В. Вакуленко, О. Павленко, Л. Юнтао. *Економічний простір: збірник наук. праць*. 2024. № 190. С. 330-334. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-59>

3. Про прожитковий мінімум: Закон України від 09.12.2012 р. № 966-XIV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/966-14>

4. Набори продуктів харчування, набори непродовольчих товарів та набори послуг для основних соціальних і демографічних груп населення: Постанова КМУ від 11.10.2016 № 780. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP000656.html

5. Про Державний бюджет України на 2026 рік: Закон України від 03.12.2025 № 4695-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4695-20#Text>

6. Про схвалення Бюджетної декларації на 2026-2028 роки: Постанова КМУ від 27.06.2025, № 774. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2025-%D0%BF#Text>

7. Методика визначення прожиткового мінімуму: Наказ Мінсоцполітики від 03.02.2017 № 178/147/31. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0281-17#Text>

8. The Effectiveness of the Management System in the Conditions of War and its Influence on the Development of Agribusiness (2023) / Lopatynskiy Y., Belei S., Kapelista I., Denysiuk L., Pavlyshyn M. *Review of Economics and Finance*. 2023. Vol. 21. P. 932-940. DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2022.258652>

9. Statistical Information Centre Poland. Główny Urząd Statystyczny| GUS. URL: <https://stat.gov.pl/index.php>

10. UNSD – COICOP. URL: <https://unstats.un.org/unsd/classifications/coicop>

11. Quality of Life Index by Country 2026. URL: https://www.numbeo.com/quality-of-life/rankings_by_country.jsp

12. Міністерство економіки та промисловості Ізраїлю та Центральне бюро статистики Ізраїлю (івр. *מזג למט סל הנתונים*). URL:

<https://www.gov.il/BlobFolder/reports/basic-commodities-basket-price-comparison/he.pdf>

13. Household consumption expenditure by category (2024). *Statistics Norway (SSB)*. URL: <https://www.ssb.no>

14. Reference Budget for Consumer Expenditures in Norway. *OsloMet / SIFO*. URL: <https://www.oslomet.no/en/about/sifo/reference-budget>

15. Household consumption expenditure database. *Eurostat*. France, 2024. Luxembourg: European Commission, 2024. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>

16. *Banque de France. Rapport sur l'inflation et la consommation en France-2024*. Paris: Banque de France, 2024. URL: <https://www.banque-france.ff>

17. Eurostat 2023. Harmonised indices of consumer prices (HICP). Methodology European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/hicp/methodology>

18. Федеральне статистичне управління Німеччини. URL: <https://www.google.com/search?q=egzjahjvbwuybggaeuyotihcaequirifbtihcai qirifdbicjmwodiwajbqmtwoagiwaghxdbahpl8utax&sourceid=chrome&ie=utf-8>

19. Cost of Living in Greece. Updated: March 11, 2026. *Livingcost.org*. URL: <https://livingcost.org/cost/greece>

20. Ernst & Young Global Shadow Economy Report 2025. URL: <https://skilky-skilky.info/ernst-amp-young-otsinyu-riven-tinovoi-ekonomiky-ukrainy-v-19/>

21. Валовий внутрішній продукт. *Офіційний сайт Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/2025>

22. Стенограма комітетських слухань на тему: "Проблеми формування заробітної плати у бюджетній сфері та на державних підприємствах", 10.04.2019. URL: <https://komspir.rada.gov.ua/uploads/documents/31173.doc>

23. Павлишин М.Л. Аналіз факторів впливу на продовольчу безпеку України в умовах військового стану. *Формування ринкової економіки в Україні: збірник наук. праць*. 2023. Вип. 49. С. 87-99. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/meu.2023.49.0.4909>

Information about the authors:

Olga Levytska

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor at the Department of Marketing,
Ivan Franko National University of Lviv
18, Prospekt Svobody, Lviv, 79008, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2686-4592>

Marianna Pavlyshyn

Candidate of Technical Sciences,
Associate Professor at the Department of Management,
Ivan Franko National University of Lviv
18, Prospekt Svobody, Lviv, 79008, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3044-297X>

Yevhenia Burak

Head of the Product Research Laboratory,
Ivan Franko National University of Lviv
18, Prospekt Svobody, Lviv, 79008, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-1449-1851>